

Θ. Ντόλατζας και συν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1

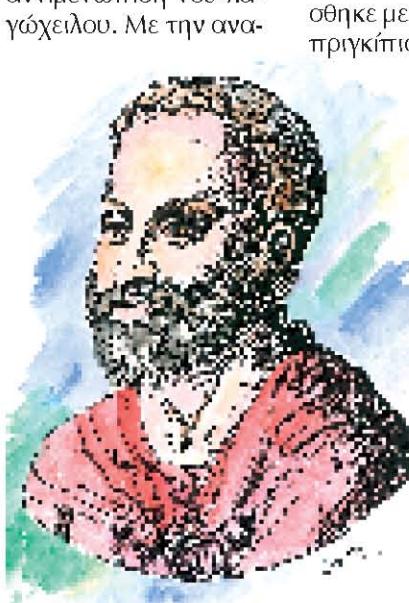
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΙΔΟΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η παιδοχειρουργική είναι μία ειδικότητα που ασχολείται κυρίως με τις συγγενείς ανωμαλίες του αναπνευστικού, του πεπτικού, του ουροποιογεννητικού συστήματος των νεογνών, των βρεφών και των παιδιών. Οι ρίζες της ειδικότητας εντοπίζονται σε αρχαία κείμενα τόσο Ελλήνων ιατρών όσο και άλλων εθνικοτήτων. Έτσι, ο Ιπποκράτης, ο Άντυλλος, ο Ηλιόδωρος, ο Αρεταίος, ο Παύλος ο Αιγινίτης, ο Ορειβάσιος κ.ά. αναφέρονται στην αντιμετώπιση συγγενών ανωμαλιών βρεφών τόσο του πεπτικού (ατρησίες) όσο και του ουροποιογεννητικού (υποσπαδίας) (Εικόνες 1-3). Αργότερα, την εποχή της Αναγέννησης, ο διάσημος χειρουργός Ambroise Pare (εικόνα 4) (1510-1590) περιέγραψε εγχείρηση για την αντιμετώπιση του λαγώχειλου. Με την ανα-

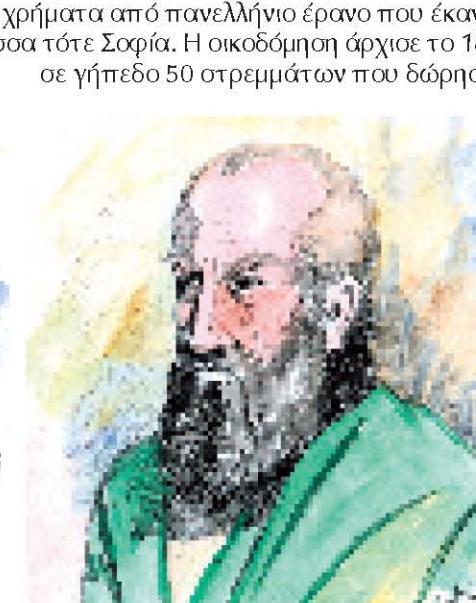
Εικόνα 1

Ιπποκράτης. Αερογραφία σε ακτινολογικό φιλμ.

Εικόνα 2

Παύλος ο Αιγινίτης. Πρωτοπόρος στη χειρουργική του υποσπαδία.

Εικόνα 3

Ορειβάσιος. Περιέγραψε τις ατρησίες του ορθού. (Σχέδιο του Θ. Ντόλατζα).

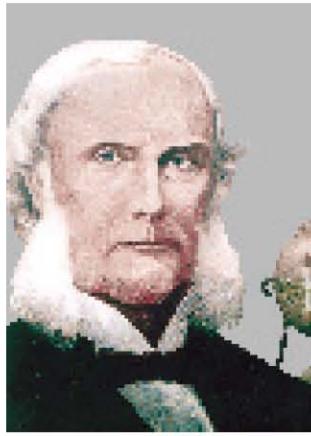
κάλυψη της αντισηψίας από τον Joef Lister (1827-1912) (εικόνα 5) και της αναισθησίας από τους Wells και Morton (1846), η χειρουργική και η παιδοχειρουργική κάνει τα πρώτα της άλματα με πρωτοπόρους τον Louis Ombredanne (1871-1956) (εικόνα 6), ο οποίος έγραψε το 1912 το πρώτο βιβλίο παιδοχειρουργικής, το «Technique chirurgicale infantile», παράλληλα, στην Αμερική και στην Ευρώπη δραστηριοποιούνται στην παιδοχειρουργική ο William Ladd, ο Denis Browne, ο Gross, ο Koop, ο Kiesewetter, ο Th. Kocher και άλλοι (Εικόνα 7).

Στην Ελλάδα τα πρώτα δειλά βήματα στον τομέα της παιδοχειρουργικής τα έκαναν οι χειρουργοί Σωκράτης Τσάκωνας και Δημήτριος Κόκκορης πριν από 100 χρόνια περίπου, όταν δημιουργήθηκε το χειρουργικό τμήμα του Νοσοκομείου Παίδων «η Αγία Σοφία» στις 7 Μαρτίου του 1901. Η πρώτη αυτή παιδοχειρουργική κλινική λειτούργησε για μία 25ετία και καταργήθηκε το 1926 (Εικόνα 8).

Το Νοσοκομείο Παίδων «η Αγία Σοφία» κατασκευάσθηκε με χρήματα από πανελλήνιο έρανο που έκανε η πριγκίπισσα τότε Σοφία. Η οικοδόμηση άρχισε το 1896 σε γήπεδο 50 στρεμμάτων που δώρησε η

Εικόνα 4

Ambrois Pare (Αερογραφία σε ακτινολογικό φίλμ).

Εικόνα 5

Josef Lister.

Εικόνα 6

Louis Ombredanne (Αερογραφία σε ακτινολογικό φίλμ του Θ. Ντόλατζα).

Εικόνα 7

Th. Kocher (Αερογραφία σε ακτινολογικό φίλμ).

Μονή Πετράκη. Το πρόγραμμα κατασκευής ήταν να κτιστούν 12 ανεξάρτητα περίπτερα. Το πρώτο περίπτερο δυνάμεως 30 κρεβατιών (Κοργιαλένειον) κτίστηκε με κληροδότημα (300.000 δραχμές) του Μαρίνου Κοργιαλένιου από τον Αμερικανό αρχιτέκτονα Ellen. Στο κτίριο αυτό (Εικόνα 8), το οποίο υπάρχει σήμερα και όπου στεγάζονται οι διοικητικές υπηρεσίες του Νοσοκομείου Παίδων «Η Αγία Σοφία», νοσηλεύονταν μαζί τα παθολογικά και τα χειρουργικά περιστατικά.

Τη διεύθυνση του 1ου παιδοχειρουργικού τμήματος του νεοσύστατου τότε (1901) Νοσ. Παίδων (Η ΑΓΙΑ ΣΩΦΙΑ) ανέλαβε ο χειρουργός Σωκράτης Τσάκωνας (1864-1944) και τη διατήρησε μέχρι το 1911. Ήταν έμπειρος χειρουργός, διακρινόταν για την “ταχύτητά του” και για την “αφιδεξιοχειρία του”. Είχε ασχοληθεί με την εχινοκοκκίαση και με άλλες πρωτότυπες χειρουργικές τεχνικές. Εκτός από το Νοσοκομείο Παίδων,

διηύθυνε και τη γυναικολογική κλινική του Νοσοκομείου «Ευαγγελισμός». Συνέστησε το 1915 έδρα Γυναικολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και υπήρξε ο πρώτος καθηγητής αυτής.

Τον Σωκράτη Τσάκωνα διαδέχθηκε ο Δημήτριος Κόκκορης (1870-1963) που διηύθυνε την κλινική από το Δεκέμβριο του 1911 μέχρι τον Αύγουστο του 1926. Ο Δ. Κόκκορης ήταν ένας ικανός γενικός χειρουργός με πλούσιο ουγγραφικό έργο. Ήταν Υφυγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών από το 1895. Είχε διατελέσει επιμελητής του καθηγητή Σπ. Μαγγίνα. Ο Δ. Κόκκορης ήταν ο πρώτος που έδειξε στη χώρα μας ακτινογραφίες 3 χρόνια μετά την ανακάλυψή τους από τον Röntgen. Ήταν επίσης ο πρώτος που εφήρμοσε (1903) την ανα-

μακτή ανάταξη (συντηρητική μέθοδος) του ουγγενούς εξαρθρήματος του ιοχίου· ιδρυτής και πρόδρος (1933) της Ελληνικής Χειρουργικής Εταιρείας.

Τόσο ο Σ. Τσάκωνας όσο και ο Δ. Κόκκορης εργάσθηκαν άμισθα και μόνοι (χωρίς βοηθούς) όλα αυτά τα χρόνια (25 χρόνια). Με νομοθετικό διάταγμα της δικτατορίας του Πάγκαλου (12.6.1926) καταργήθηκε η χειρουργική κλινική. Στο διάστημα αυτό των 25 ετών (1901-1926), στο χειρουργικό τμήμα νοσηλεύτηκαν 1.796 παιδιά (ποσοστό 33%), ενώ στο αντίστοιχο παιδιατρικό νοσηλεύτηκαν 3.587 παιδιά (ποσοστό 67%). Ο μέσος όρος νοσηλείας για τα χειρουργικά περιστατικά την περίοδο αυτή ήταν 64,2 ημέρες. Τούτο οφείλεται στο ότι τα περισσότερα περιστατικά ήταν:

- 1) Φυματίωση (αρθρώσεων, οστών, αδένων),

Εικόνα 8

Η πρώτη παιδοχειρουργική κλινική που δημιουργήθηκε το 1901. «Κοργιαλένειον». Σήμερα στεγάζονται οι διοικητικές υπηρεσίες του Νοσοκομείου Παίδων «Η Αγία Σοφία» (Ακουαρέλλα Θ. Ντόλατζα).

- 2) κακώσεις (κατάγματα, εγκαύματα, τραύματα),
- 3) φλεγμονές (οστεομυελίτιδα, σκωληκοειδίτιδα, εμπυγμαται),
- 4) εχηνοκοκκίαση (ήπατος, πνεύμονα),
- 5) λιθιάσεις (νεφρού, ουροδόχου κύτωσης) (Στατιοτική Φίνου).

Συγγενείς ανωμαλίες του πεπτικού ή του ουροποιογενητικού φαίνεται ότι δεν νοσηλεύοντο τότε στη χειρουργική κλινική.

Από το 1920 μέχρι το 1923 λειτούργησε στη Βούλα το «Ασκληπιείον των Παιδών», όπου νοσήλευε παιδιά με χειρουργικές παθήσεις λόγω φυματίωσης. Τα χρήματα για την ανέγερση του Νοσηλευτηρίου αυτού (240.000 δραχμές) προήλθαν από φιλανθρωπική αγορά που διοργάνωσε η σύζυγος του Άγγλου Πρέοβη Nina Granville. Το γήπεδο, 17 στρέμματα, δωρίσθηκε από τη Μονή Πετράκη. Η διεύθυνση του χειρουργικού αυτού τμήματος ανατέθηκε στον Ελβετό ιατρό J. Grätz που δούλεψε εντατικά για ένα εξάμηνο. Μετά την αποχώρησή του ανέλαβε προσωρινά ο Δ. Κόκκορης από το Νοσοκομείο Παιδών «η Αγία Σοφία», τον οποίο διαδέχθηκε ο χειρουργός Αριστοτέλης Λιούγκας (1882-1934) που είχε ειδικευτεί στη χειρουργική φυματίωση με τον Γάλλο καθηγητή ορθοπαιδικής και παιδοχειρουργικής Broca.

Από τον Νοέμβριο του 1945 μέχρι τον Μάιο του 1951 λειτούργησε στο θεραπευτήριο «Ευαγγελισμός» η κλινική χειρουργικής παιδών και ορθοπαιδικής με διευθυντή τον Αθανάσιο Κονταργύρη (1892-1954), ο οποίος το 1947 έγινε καθηγητής ορθοπαιδικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Η φυματίωση έγινε αφορμή για να δημιουργηθεί στο Νοσοκομείο Παιδών «Αγία Σοφία» ορθοπαιδική και χειρουργική κλινική (Σιμοπούλειο περίπτερο) υπό την διεύθυνση του Ιωάννη Μιχαήλ, η οποία λειτούργησε από το 1951 μέχρι το 1961.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κατά τη διάρκεια της κατοχής αλλά και μετά την απελευθέρωση, τα παιδιά που είχαν χειρουργικό πρόβλημα νοσηλεύοντο σε Νοσοκομεία ενηλίκων ή σε ιδιωτικές κλινικές. Στο Λαϊκό Νοσοκομείο στην Α' Χειρουργική κλινική του Πανεπιστημίου, που διηγήθηκε τότε ο καθηγητής Γεώργιος Καραγιανόπουλος, υπήρχε ένας θάλαμος (4-5 κρεβάτια) όπου νοσηλεύοντο παιδιά με χειρουργικές παθήσεις. Στην κλινική αυτή εκπαιδεύτηκε ο Διευθυντής μου, πρωτοπόρος παιδοχειρουργός Νικόλαος Βογιατζής (Δ/ντής της παιδοχειρουργικής κλινικής του Νοσοκομείου Παιδών «Αγλαΐα Κυριακού»).

Το 1953 (27 ολόκληρα χρόνια μετά την κατάργηση της 1ης παιδοχειρουργικής κλινικής) δημιουργήθηκε το πρώτο οργανωμένο παιδοχειρουργικό κέντρο στην Ελλάδα στο Νοσοκομείο Παιδών «Αγλαΐα Κυριακού». Το Νοσοκομείο αυτό κατασκευάσθηκε με χρήματα που άφησε με τη διαθήκη της η Αγλαΐα Κυριακού, σύζυγος του Παναγιώτη Κυριακού, γι' αυτό και αρχικά είχε ονομασθεί το Νοσοκομείο «Κλινική Απόρων Παιδών Παναγιώτου και Αγλαΐας Κυριακού». Για την ανέγερση αυτού του Νοσοκομείου παραχωρήθηκε έκταση 8.450 τ.μ.

από το Νοσοκομείο παιδών «η Αγία Σοφία». Το Νοσοκομείο θεμελιώθηκε το 1934 και εγκαινιάστηκε το 1938.

Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι τα δύο Νοσοκομεία, «Αγία Σοφία» και «Αγλαΐα Κυριακού», με νόμο του κράτους (νόμοι 2014/1939 και 2473/1940) ουγχωνεύτηκαν, αλλά λόγω του πολέμου (1940-1943) μεταφέρθηκαν στις εγκαταστάσεις του ΠΙΚΠΑ Πεντέλης και το (1944) στη Ριζάρειο Σχολή. Μετά την κατοχή λειτούργησαν πάλι ανεξάρτητα.

Τη διεύθυνση της παιδοχειρουργικής κλινικής του «Αγλαΐα Κυριακού» ανέλαβε ο Βασιλείος Πετρόπουλος. Οι πρώτες εγχειρήσεις σε βρέφη και παιδιά έγιναν στις 17/6/1953, χρονολογία κατά την οποία αρχίζει στην Ελλάδα η σύγχρονη παιδοχειρουργική. Στην αρχή της λειτουργίας της η κλινική αυτή είχε δύναμη 15 κρεβατιών. Αργότερα, το 1960 λόγω αναγκών η δύναμη της κλινικής αυξήθηκε στα 80 κρεβάτια. Στην πρώτη επταετία (1953-1960) της λειτουργίας της είχαν γίνει 7.162 εγχειρήσεις σε νεογνά, βρέφη και παιδιά. Τον Βασίλειο Πετρόπουλο βοηθούσαν στο έργο του οι νέοι επιμελητές Φίλιππος Χατζηχαμπέρης και Νικόλαος Βογιατζής, ο οποίος είχε μετεκπαιδευτεί στη Σουηδία στην παιδοκαρδιοχειρουργική. Το 1962, τον B. Πετρόπουλο διαδέχθηκε στην κλινική ο Νικόλαος Βογιατζής. Την κλινική αυτή (1962-1986) πλαισίωναν οι άξιοι παιδοχειρουργοί Γεώργιος Κορρές, Γεώργιος Σαράντης, Αντώνιος Μαρκαντωνάτος, Βασίλειος Δημάρης, Αλέξανδρος Βασιλακόπουλος, Γεώργιος Εμμανουήλ, Δημήτριος Κεραμίδας, Κωνσταντίνος Σκόνδρας, Γεώργιος Φώτης, Θεόδωρος Ντόλατζας, Θεόδωρος Αϊβαζόγλου, Γεώργιος Ζευγώλης κ.ά.

Η ίδρυση της παιδοχειρουργικής κλινικής του «Αγλαΐα Κυριακού» και η αναγνώριση της ειδικότητας της παιδοχειρουργικής στην Ευρώπη και στην Αμερική συνέτεινε στο να αναγνωρισθεί με νομοθετικό διάταγμα (άρθρο 29 3895/1958) η ειδικότητα της χειρουργικής των παιδών το 1958. Για την απόκτηση της ειδικότητας, σύμφωνα με τον νόμο (1958), χρειάζεται η ειδικότητα της γενικής χειρουργικής και επιπλέον 2 χρόνια εξάσκηση σε αναγνωρισμένη χειρουργική κλινική παιδών ημεδαπής ή αλλοδαπής. Η πρώτη χειρουργική κλινική που ορίστηκε για εξάσκηση στην παιδοχειρουργική ήταν η χειρουργική κλινική του Νοσοκομείου παιδών «Αγλαΐα Κυριακού».

Από το 1958 μέχρι το 1981 είχαν πάρει την ειδικότητα της παιδοχειρουργικής περίπου 40 γενικοί χειρουργοί, μεταξύ αυτών και ο γράφων. Έκτοτε, μέχρι σήμερα (2005) ο αριθμός που έχουν λάβει την ειδικότητα της παιδοχειρουργικής υπερβαίνει τους 140 παιδοχειρουργούς (σύμφωνα με τους εγγεγραμμένους της Ε.Ε.Χ.Π.).

Τον Μάιο του 1961 δημιουργήθηκε στη Θεσσαλονίκη έδρα παιδοχειρουργικής στο νεοϊδρυθέν Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο. Καθηγητής εξελέγη ο Βασίλειος Πετρόπουλος, ο οποίος οργάνωσε την Α' πανεπιστημιακή παιδοχειρουργική κλινική που εγκαταστάθηκε στο «Κεντρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης». Το νέο παιδοχειρουργικό κέντρο κάλυψε τις ανάγκες για χειρουργι-

κή περίθαλψη των παιδιών στον Βορειοελλαδικό χώρο. Εκτός τούτου, εκπαιδευε νέους παιδοχειρουργούς και άρχισε η πανεπιστημιακή διδασκαλία του μαθήματος της παιδοχειρουργικής. Στα πρώτα πανεπιστημιακά βήματα τον Β. Πετρόπουλο βοήθησαν ο Εμμανουήλ Μηλιαράς-Βλαχάκης και ο Αντώνιος Μαρκαντωνάτος, που τον διαδέχθηκε όταν συνταξιοδοτήθηκε. Στην πανεπιστημιακή κλινική του Α.Π.Θ. εργάστηκαν ως επίκουροι και αναπληρωτές καθηγητές οι Κωνοταντίνος Κότσιανος, Αναστάσιος Πετρόπουλος, Αθανάσιος Ζαβιτσανάκης, Δημήτριος Αναγνωστόπουλος, Νικόλαος Λιδίος, Αντώνης Φιλιππόπουλος. Στην κλινική αυτή ειδικεύτηκαν πολλοί παιδοχειρουργοί που πλαισίωσαν στη συνέχεια Νοσοκομεία της Μακεδονίας, της Θράκης και της Θεσσαλίας, όπως ο Βασιλείος Κασελάς (Λάρισα), η Ελένη Θεοχάρους (Αλεξανδρούπολη) και ο Γεώργιος Τρύφωνας («Άγια Σοφία» Θεσ/νίκης). Τον Απρίλιο του 1962 επανιδρύθηκε η παιδοχειρουργική κλινική του Νοσοκομείου παιδών «η Άγια Σοφία» και λειτούργησε στο νέο πολυώροφο κτίριο που κτίσθηκε με χρήματα του εράνου «Βασιλική πρόνοια» και με πολύ μόχθο του παιδιάτρου Σπύρου Δοξιάδη, στον χώρο του Νοσοκομείου. Η διεύθυνση της κλινικής ανατέθηκε στον χειρουργό του Ευαγγελισμού Ελευθέριο Τσακαγιάννη. Τον Ελ. Τσακαγιάννη πλαισίωσαν στην κλινική οι παιδοχειρουργοί που είχαν εκπαιδευτεί στο εξωτερικό Γεώργιος Μουσάτος και Χριστόφορος Μουτσούρης. Αργότερα, στο επιτελείο της κλινικής προσετέθησαν οι Γεώργιος Γιαννουλόπουλος, Σταύρος Τσιγκόγλου, Βασίλης Καραπαναγιώτης, Κων/νος Παππής, Τριαντάφυλλος Φωκαέας, Εμμανουήλ Ανδρουλακάκης κ.ά. Στην κλινική αυτή εκπαιδεύτηκαν πολλοί παιδοχειρουργοί που σήμερα ιδιωτεύουν ή έχουν θέσεις σε νοσοκομεία παιδών, (Εικόνα 9). Τον Ε. Τσακαγιάννη διαδέχθηκε ο Γ. Μουσάτος, ο Κ. Παππής, ο Γ. Γιαννουλόπουλος και στη συνέχεια ο Θ. Ντόλατζας.

Από το 1965 και μετά ιδρύθηκαν και άλλες παιδοχειρουργικές μονάδες σε διάφορα νοσηλευτικά ιδρύματα, τόσο στην Αθήνα-Πειραιά όσο και στη Θεσσαλονίκη, όπως:

- 1) Στο Τζάνειο Νοσοκομείο (1965) με Δ/ντή τον Νικόλαο Τζεμαΐλα. Τον Ν. Τζεμαΐλα πλαισίωσε στο έργο του ο Αλέξανδρος Βασιλακόπουλος, Επιμ. του Νοσοκομείου παιδών Αγλαΐα Κυριακού, που στη συνέχεια τον διαδέχθηκε όταν συνταξιοδοτήθηκε. Τον Α. Βασιλακόπουλο διαδέχθηκε ο Γ. Ζευγώλης.
 - 2) Στο Γενικό Κρατικό Νικαίας (1965) με Δ/ντή τον Ηλία Μοσχάκη. Τον Ηλία Μοσχάκη διαδέχθηκε στη συνέχεια ο Μανώλης Ανδρουλακάκης και στη συνέχεια ο Βασίλης Τράπαλης.
 - 3) Στο παιδικό Νοσοκομείο ΠΙΚΠΑ Πεντέλης (1971) με Δ/ντή τον Κων/νο Παππή.
- Τον Κων/νο Παππή πλαισίωσαν στην αρχή της δημιουργίας του πολλοί παιδοχειρουργοί όπως ο Ηλίας Κομπότης (απεβίωσε το 1976), ο Γεώργιος Τρύφωνας, η Μαρία Τουμαζάνη-Γεωμελά, ο Κων/νος Κουτσής, ο Κων/νος Κωνοταντίνης, ο Σταύρος Αργιανάς κ.ά. Το 1986 ο Κων/νος Παππής ανέλαβε τη Δ/νση της Α' παιδοχειρουργικής κλινικής του Νοσ. Παιδών «η Άγια Σοφία», οπότε εγκατέλειψε τη θέση του ΠΙΚΠΑ. Προσωρινά τον διαδέχθηκε ο γράφων (Θ. Ντόλατζας), στη συνέχεια ο Γεώργιος Εμμανουήλ (επιμελητής του Νοσ. Παιδών Αγλαΐα Κυριακού) μέχρι το 2000 όταν συνταξιοδοτήθηκε. Από το 2001 ανέλαβε θέση Δ/ντού ο Γεώργιος Βάσος.
- 4) Στο Μαιευτήριο «Μαρίκα Ηλιάδη» (1971) με Δ/ντή τον Φίλιππο Χατζηχαμπέρη. Ο Φ. Χατζηχαμπέρης εργαζόταν με πάθος και αυταπάρνηση, σχεδόν μόνος, για πολλά χρόνια. Τον Φ. Χατζηχαμπέρη διαδέχθηκε ο Εμμανουήλ Ανδρουλακάκης και στη συνέχεια ο ανιψιός του Φ. Χατζηχαμπέρη και έμπειρος παιδοχειρουργός Θεόδωρος Αιβάζαγλου (1999).
 - 5) Στο Νοσηλευτικό ίδρυμα Εκιδησίας της Ελλάδος (1975) με Δ/ντή τον Νικόλαο Σεκούρη. Ο Ν. Σεκούρης εργάστηκε για πολλά χρόνια, μέχρι της συνταξιοδότησής του. Σήμερα πλέον η κλινική αυτή δεν λειτουργεί.
 - 6) Στο Καραμανάνειο Νοσοκομείο παιδών Πάτρας (1976) με Δ/ντή τον Γεώργιο Γιαννουλόπουλο. Ο Γ. Γιαννουλόπουλος εργάστηκε μόνος του και δημιούργησε μία πρωτότυπη παιδοχειρουργική μονάδα σε επαρχιακό Νοσοκομείο. Τον Γ. Γιαννουλόπουλο το 1986 διαδέχθηκε ο Γεώργιος Ζευγώλης και στη συνέχεια τον Γ. Ζευγώλη διαδέχθηκε ο Γ. Γεωργίου.
 - 7) Στο Γενικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης

Εικόνα 9

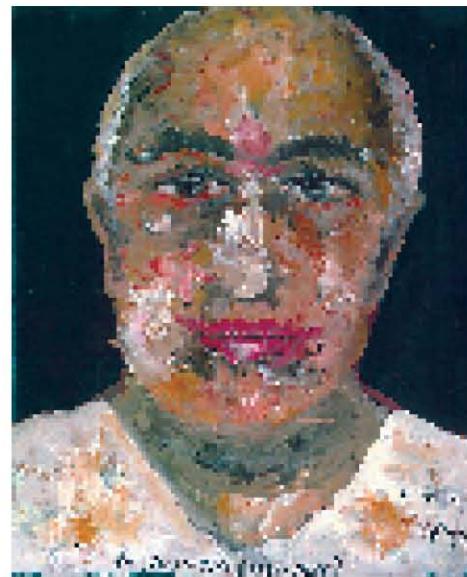
Φωτογραφία των Ιατρών - Παιδοχειρουργών της Α' Παιδοχειρουργικής Κλινικής του Νοσοκομείου Παιδών «η Άγια Σοφία», 1992. (Διακρίνονται οι διευ/ντές: Γ. Γιαννουλόπουλος και Θ. Ντόλατζας οι επιμελητές: Στ. Γαλανάκης, Κ. Νίκας, Δ. Δημητριάδης, Σπ. Αντύπας, Μ. Τουμαζάνη και οι βοηθοί Στ. Γαρδίκης, Π. Βαλιούλης, Ε. Δασκαλόπουλος, Φίλ. Νικολάου, Νικ. Γαβαλάκης).

«Αγία Σοφία» (1979) με Δ/ντή τον Γεώργιο Τρύφωνα. Στην κλινική του εκπαιδεύτηκαν πολλοί παιδοχειρουργοί που κατέχουν θέσεις επιμελητών σε μεγάλα νασοκομεία παταίδων. Το Γ. Τρύφωνα διαδέχθηκε ο Βασιλειος Κασελάς. Το 1979 στο Νοσοκομείο Παιδών «Αγλαΐα Κυριακού» ιδρύθηκε και 2η παιδοχειρουργική κλινική με Δ/ντή τον Χριστόφορο Μουτσούρη και επιμελητές τον Κων/νο Σκόνδρα και τη Μαρία Τουμαζάνη-Γεωμελά. Μετά τη συνταξιοδότηση του Χ. Μουτσούρη ανέλαβε θέση Δ/ντών προσωρινά ο Γεώργιος Μπαρούχας και οτι συνέχεια ο Εμμανουήλ Ανδρουλακάκης. Στην άλλη κλινική (Α' παιδοχειρουργική) μετά τη συνταξιοδότηση του Ν. Βογιατζή ανέλαβε τη Δ/ση ο Κ. Σκόνδρας και στη συνέχεια ο Θ. Αϊβαζόγλου.

Από το 1985-1986 που αρχίζει η εφαρμογή του ΕΣΥ καινούργιες κλινικές δημιουργούνται τόσο στην Αθήνα όσο και στην υπόλοιπη Ελλάδα. Έτσι δημιουργείται:

- α) Η Β' παιδοχειρουργική κλινική του Νοσ. Παιδών «η Αγία Σοφία» με Δ/ντή τον Δημήτρη Κεραμίδα και επιμελητές Α' τους Θεόδωρο Ντόλατζα και Θεόδωρο Αϊβάζογλου.
- β) Η κρατική παιδοχειρουργική κλινική στο Νοσοκομείο της Λάρισας με Δ/ντή τον Γ. Γιαννουλόπουλο και στη συνέχεια τον Β. Κασελά και στη συνέχεια τον Α. Μάρκου.
- γ) Η κρατική παιδοχειρουργική κλινική στο Νοσοκομείο Τρίπολης με Δ/ντή τον Γ. Γιαννουλόπουλο και στη συνέχεια τον Ιμ. Φαχούρι.
- δ) Στο Ηράκλειο της Κρήτης δημιουργείται πανεπιοτημιακή παιδοχειρουργική κλινική με Δ/ντή τον Αν. Καθηγητή Γεώργιο Χαρίσση.
- ε) Στην Αλεξανδρούπολη δημιουργείται πανεπιοτημιακή παιδοχειρουργική κλινική με Δ/τρια την Ελένη Θεοχάρους και στη συνέχεια τον Στέφανο Γαρδίκη.
- ζ) Στην Πάτρα δημιουργήθηκε πανεπιοτημιακή παιδοχειρουργική κλινική. Μετά τις συνεχείς προκρύξεις και διαδικασίες εκλογής εξελέγη καθηγητής ο Δ. Κεραμίδας, ο οποίος εργάστηκε για ένα μικρό χρονικό διάστημα και παραπομπή στη συνέχεια ανέλαβε ο Γ. Σαλάκος.

Με τη δημιουργία νέων παιδοχειρουργικών κλινικών (κρατικών και ιδιωτικών), τη λειτουργία 14 πανεπιοτημιακού επιπέδου μονάδων (Θεσ/νίκη, Κρήτη, Αλεξανδρούπολη, Πάτρα), την οργάνωση πανελλήνιων συνεδρίων παιδοχειρουργικής και την ίδρυση της Ελληνικής Εταιρείας Χειρουργών Παιδών (1975) (Εικόνα 10), η ειδικότητα της παιδοχειρουργικής αναβαθμίστηκε. Με νόμο που έγινε για τις ειδικότητες (1984), για την απόκτηση της ειδικότητας της παιδοχειρουργικής απαιτούνται σήμερα 7 χρόνια (3 χρόνια γεν. Χειρουργική, 3 χρόνια παιδοχειρουργική και 2 εξάμηνα εξάσκηση σε κατ' επιλογήν ειδικότητα, πλαστ. Χειρουργική, ουρολογία, Ω.Ρ.Λ., θωρακοχειρουργική). Στο άμεσο μέλλον τα προβλήματα των νέων παιδοχειρουργών θα είναι πολύ δύσκολα, λόγω του υπερπληθυσμού των παιδοχειρουργών, που ήδη είναι πολύ μεγάλος (140 των εγγεγραμμένων στην Ε.Ε.Χ.Π.), της ανεπαρκούς εκπαίδευσης λόγω της ελάττωσης των συγγενών ανωμα-

Εικόνα 10

Ν. Βογιατζής. Ο πρώτος πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Χειρουργών Παιδών.

λιών, της άλωσης της ειδικότητας από άλλες συναφείς ειδικότητες (γεν. Χειρουργική, Ω.Ρ.Λ., πλαστ. Χειρουργική, ουρολογία) και της ανεργίας και υποαπασχόλησης των παιδοχειρουργών.

Θα πρέπει πολύ σύντομα να ληφθούν μέτρα σύμφωνα με τις προτάσεις της Ε.Ε.Χ.Π., της Ο.Ε.Μ.Σ, της Ε.Ο.Π.Σ.Α. και των Δ/ντών παιδοχειρουργικών κλινικών για το μέλλον της ειδικότητας.

Bιβλιογραφία

1. **Ντόλατζας Θ.** Παιδοχειρουργική. Το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον. Εναρκτήρια Ομιλία στο 19ο παιδοχειρουργικό συνέδριο Θεσ/νίκης 1994. Δημοσίευση στο περιοδ. «Ελληνική παιδιατρική» τεύχος 4, 1995, σελ. 2-4.
2. **Ντόλατζας Θ.** Έλληνες και ξένοι σκαπανείς της παιδοχειρουργικής. Ανακοίνωση στο 14ο πανελλ. Συνέδριο παιδοχειρουργικής. Ηράκλειο Κρήτης 1989.
3. **Ντόλατζας Θ.** Παιδοχειρουργική. Η άλωση της ειδικότητας. Δημοσίευση στο «Ιατρικό βήμα». Τεύχος 31, σελ. 47-50.
4. **Ντόλατζας Θ.** Πρωτοπόροι της Ιατρικής. Έκδοση «Λίτοιας». 2000.
5. **Κεραμίδας Δ.** Η Εκπαίδευση στην παιδοχειρουργική. Περιοδ. «Ιατρική» 1992 τεύχος 61 σελ. 513-516.
6. **Καραπαναγιώτης Β.** Σύντομη Ιστορία της χειρουργικής παιδιών στην Ελλάδα. Προσάρτημα στα πρακτικά του 4ου Πανελλ. Συνεδρίου χειρουργικής παιδιών. Αθήνα 1979.
7. **Φίνος Β.** Στατιστική του Νοσοκομείου Παιδών «Η Αγία Σοφία» από της ιδρύσεώς του μέχρι σήμερα. Ακαδ. Ιατρική. Τεύχος 14. σελ. 255-258. 1950.
8. **Πετρόπουλος Τ.** Ιστορική ανασκόπηση της Χειρουργικής Παιδών. «Γαληνός» τεύχος 5, σελ. 527, 2003.
9. **Ντόλατζας Θ.** Δεδομένα για την Ιατρική ειδικότητα στην Ελλάδα. Παιδοχειρουργική. Εκδόσεις «Σιώκης», σελ. 303, 2004.